

בס"ד

Hogbah: The Most Important And Special Kibbud Of All

The role of the lifter and the observers

Thursday Night Live

Thursday 2/08/24

Congregation Ohr Torah

Rabbi Sariel Malitzky

1) הליכות שלמה תפלה פרק יב

62. ויצויין שאירע

פעם ביום שמחת תורה, בהיותו בישיבת קול תורה כמנהגו, שלאחר שעלה לתורה לחתן תורה, אמר לגבאי כהאי לישנא: "מצות הגבהת ס"ת היא מצוה גדולה וחביבה עד למאד, והמגביה נוטל שכר כולם (מגילה ל"ב ע"א), ואני כבר שנים רבות איני זוכה למצוה זו, כי חושבים שאין זה מן הראוי לכבדני בה, לכן רוצה אני לזכות היום במצוה זו", וכמובן קיימו רצונו (אך אמר שאין בכחו לעשות הגבהה כפי שיש נוהגים לעשות בשמח"ת בהפיכת הכתב כלפי העם, ולכן עשה ההגבהה כרגיל בכל ימות השנה).

Pony up

2) שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמז סעיף א

גדול שבאותם שקראו בתורה, גוללו; ורגילים לקנותו בדמים יקרים, לחבב המצוה

The greatest among those who received an aliyah does the rolling, and the custom is to buy [the privilege] with a large sum of money to make the mitzvah beloved.

3) מגן אברהם סימן קמז ס"ק ג

צ"ע כיון דהגדול גולל מה ענין לקנותו וצ"ל דמ"מ מי שמעלה בדמים יותר הוא קודם להגדול כדי לחבב המצוה

Greatest of the 7 Aliyos or greatest in the entire shul?

4) ב"ח אורח חיים סימן קמז

דוקא הגדול שבקוראים הוא הגון לגלול ואף על פי שיש הגון ממנו בבית הכנסת וכך נראה מדברי ב"י

5) מגן אברהם סימן קמז ס"ק ב

וי"א דהגדול שבכה"כ גולל אף על פי שלא קרא בתורה

6) ערוך השולחן אורח חיים סימן קמז סעיף ח

ויש פוסקים דהגדול שבביהכ"נ גולל אף על פי שלא קרא בתורה [מ"א] וכן פסק הגר"א בביאורו וכן פשט המנהג כהיום שאין מחפשיין אחר מי שקרא בתורה

Should the Gabbaim being doing this today?

7) מחצית השקל אורח חיים סימן קמז ס"ק ג

א"כ שלא כדין עושיין הגבאים, כי לפעמים לא נמצא בבית הכנסת מי שקנה גלילה והגבאים מכבדים להישר בעיניהם, דראוי לגבאים לכבד לגדול

8 משנה ברורה סימן קמז ס"ק ז

זהו מעיקר הדין ועכשיו נהגו שלא לדקדק בזה ומכבדים אף לאנשים בינונים משום דרכי שלום. ואם יש שני יא"צ ביום אחד ואחד עלה לתורה יש לכבד השני בהגבהה.

During Shabbos Mincha

9 ספר מנהג ישראל תורה

הרי דכמו דבפתיחת הארון הוא עת רצון כמו כן כשמראין הס"ת לעם הוא עת רצון, ועל כן כיון דבפתיחת הארון עיקר העת רצון הוא שבת צמנחה, אם כן גם צמנחה הס"ת לעם עיקר העת רצון הוא שבת צמנחה, וע"כ שפיר מה שנותנים אז לגדול שצביהכ"נ יותר משאר זמנים.

סס, אמנם אעפ"כ המנהג דעכ"פ צמנחה שבת מכבדים להגדול שצביהכ"נ צמנחה, ובעי טעמא דמאי שנה מנחה דשבת משאר הימים שקורין צמנחה, ואולי יש לומר הטעם דהנה שעת פתיחת הארון הקודש אומרים צריך שמייה ואז הוא עת רצון כדאיתא בזוה"ק, ועיין בשער אפרים שער י' סעיף א' דעיקר זמן אמירתו שבת וצפרט צמנחה המנחה, והנה כתב האר"י דאם לא אמר צריך שמייה שעת ההולאה אז יאמר כשפותחין אותו לפני העם,

Where does this come from?

10 תלמוד בבלי מסכת מגילה דף לב עמוד א

אמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן: עשרה שקראו בתורה - הגדול שבהם גולל ספר תורה. הגוללו נוטל שכר כולן, דאמר רבי יהושע בן לוי: עשרה שקראו בתורה - הגולל ספר תורה קיבל שכר כולן. שכר כולן סלקא דעתך? אלא אימא: קיבל שכר כנגד כולן

And Rabbi Shefatya said that Rabbi Yohanan said: If ten people read from the Torah, the greatest among them should furl the Torah scroll, for this is the most distinguished honor. And the one who furls it takes the reward of all of them, as Rabbi Yehoshua ben Levi said: If ten people read from the Torah, the one who furls it receives the reward of all of them. The Gemara asks: Can it enter your mind to say that he actually receives the reward of all of them? Why should all the others forfeit their reward? Rather, say instead: He receives a reward equivalent to that of all of them.

Is this referring to הגבהה or גלילה?

11 שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמז סעיף א

גדול שבאותם שקראו בתורה, גוללו; ורגילים לקנותו בדמים יקרים, לחבב המצוה

12 שולחן ערוך אורח חיים הלכות נשיאת כפים ונפילת אפים סימן קלד סעיף ב

מראה פני כתיבת ס"ת לעם העומדים לימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחריו שמצוה על כל אנשים ונשים לראות הכתב ולכרוע ולומר וזאת התורה וכו' תורת ה' תמימה וכו' הגה ונהגו לעשות כן אחר שקראו בתורה

13) ערוך השולחן אורח חיים סימן קמו סעיף ט

ודע שאני מתפלא על מנהג שלנו שמכבדים איש נכבד להגבהת התורה והגולל הוא אדם קטן והרי מגמ' מבואר דעיקר שכר הוא הגלילה ולכן באמת במדינתנו בבתי מדרשות של חסידים מגביהים התורה וחוזרים ומניחים אותם על הבימה וגוללים בעצמן וחוזרים ונוטלים אותה וישב על ספסל ואיש פשוט כורך המפה ומלביש המעיל וברור הוא שמטעם זה עושים כן ומנהג האשכנזים תמוה ואפשר לומר דהגבהה שמראה הס"ת לעם וכולם עומדים מפני כבוד התורה זהו יותר גדול מהגלילה אבל בזמן הש"ס לא היה הגבהה אחר הקריאה אלא קודם הקריאה וכן מנהג ספרד גם היום וכבר כתבנו זה בסי' קל"ד ע"ש ולכן אצלם הגלילה

Why did "we" make the switch?

14) כף בחיים סימן קל"ד

טוב (שב). מראה פני כתיבת וכו'. והאשכנזים נוהגים להראות הכתיבה אחר הקריאה כמו שכתב בספר המפה ומנהג נכון הוא, מפני שהמון העם חושבין שראיית ספר תורה עדיפא מקריאה, ולכן כדי שיתעכבו שם לראות ספר תורה יקראו תחלה ואחר כך מראין הכתיבה לעם. שיירי כנסת הגדולה בהגהות

Why is this such a big deal and where does it come from?

15) דברים פרק כז פסוק כו (פרשת כי תבוא)

אָלוֹר אֲשֶׁר לֹא יִקִּים אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל־הָעַם אָמֵן

16) רש"י דברים פרק כז פסוק כו (פרשת כי תבוא)

אשר לא יקים - כאן כלל את כל התורה כולה וקבלוה עליהם באלה ובשבועה

17) אור החיים דברים פרק כז פסוק כו (פרשת כי תבוא)

ולזה לא אמר אשר לא יקים או אשר לא יעשה אלא אשר לא יקים לעשות פירוש יקים בלבו הדברים לעשותם כשתשיג ידו

18) רמב"ן דברים פרק כז פסוק כו (פרשת כי תבוא)

(כו) אשר לא יקים את דברי התורה הזאת - כאן כלל את כל התורה כולה, וקבלוה עליהם באלה ובשבועה, לשון רש"י. ולפי דעתי, כי הקבלה הזאת, שיודה במצות בלבו ויהיו בעיניו אמת ויאמין שהעושה אותן יהיה לו שכר וטובה והעובר עליהן יענש, ואם יכפור באחת מהן או תהיה בעיניו בטלה לעולם הנה הוא ארור. אבל אם עבר על אחת מהן, כגון שאכל החזיר והשקק לתאותו או שלא עשה סוכה ולולב לעצלה, איננו בחרם הזה, כי לא אמר הכתוב אשר לא יעשה את דברי התורה הזאת, אלא אמר אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות, כטעם קיימו וקבלו היהודים (אסתר ט כז). והנה הוא חרם המורדים והכופרים

ואמרו על דרך אגדה, זה החזן, שאינו מקים ספרי התורה להעמידן כתקנן שלא יפלו. ולי נראה, על החזן שאינו מקים ספר תורה על הצבור להראות פני כתיבתו לכל, כמו שמפורש במסכת סופרים (יד יד) שמגביהין אותו ומראה פני כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחריו, שמצוה לכל אנשים והנשים לראות הכתוב ולכרוע ולומר וזאת התורה אשר שם משה וגו' (לעיל ד מד), וכן נוהגין

19) שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן רעו

והגבה' ס"ת ולהראות חזותו לעם קרוב לדאורי' היא וכמ"ש רמב"ן בפ' כי תבא על פסוק ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת ע"ש

20) ברכי יוסף אורח חיים סימן קלד שיורי ברכה

וראיתי תשובה כ"י להרב יחיאל טראבנותו, שבעיר אחת לא נהגו להקים ספר תורה וערערו עליהם מכח הירושלמי ומסכת סופרים ודברי הרמב"ן הנז', והוא האריך להוכיח שאין בזה איסור, ואף לדעת הרמב"ן אסמכתא בעלמא הוא, ולא עבדי איסורא בהעדר הקמת ספר תורה, ואדרבא יש לדונם לזכות דחשו שלא יפול ח"ו הספר תורה, וסוף דבר הסכים דיחזיקו במנהגם, והסכים עמו אחד קדושו

Why is it so great? A curse of not done well?

Approach #1

21) ערוך השולחן אורח חיים סימן קמז סעיף ח

ואינו מובן למה שכר הגולל גדול כל כך למה יוגדל מה עשה ובאמת אחד מהראשונים כתב דלא קאי על הגלילה שלאחר הקריאה אלא על הגלילה שקודם הקריאה שמעמיד הס"ת על מקום הקריאה וא"כ הוא הממציא הקריאות לקרות בהן לכך שכרו גדול [ש"ג בשם ריא"ז והובא בב"ח ע"ש] אבל הטור והש"ע וכל הפוסקים לא תפסו כן וא"כ למה שכרו גדול כל כך ואפשר משום שהוא אינו מניח שתהיה הס"ת פתוחה אחר הקריאה וזהו כבוד לס"ת שבאותם שקראו

Approach #2

22) שו"ת דברי יציב חלק אורח חיים סימן עו

ז) ויש לומר עוד טעם לאמירת הפסוקים לקבלת עומ"ש ואחדותו ית"ש, ולומר זאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל או תורת ה' תמימה, כי היכי שיקבלו עליהם עומ"ש ועול תורה באימה וביראה לעמוד ולשמוע בקול דא"ח, ושלא לשיח ח"ו בשעת קה"ת, שמה חמור ונורא האיסור רח"ל שח"ו כאינו נותן כבוד לשמא דקוב"ה ולא אשגח בה, וזה אזהרה וקבלה לציבור שיעמדו וישמעו בכחי' נעשה ונשמע ודו"ק. אבל בעוה"ר דלא אכשר דרא, ורח"ל עלה הפורץ ורבה המכשלה והקטרוג רח"ל גדול, עכ"פ תיקנו שלאחר קה"ת עושין הגבה והמגביה נוטה בס"ת שבידו לכאן ולכאן והציבור אומרים זאת התורה, שאף אם נכשלו רח"ל בשיחה, מ"מ מאמינים בלב שלם שזאת התורה אשר שם משה ותורת ה' תמימה משיבת נפש, ורק השאור שבעיסה והיצר הסוכן הכשילם, אבל נאמנים הם באמונתם בתוה"ק ודו"ק

(23) באר היטב אורח חיים סימן קלד ס"ק ה

האר"י ז"ל היה מסתכל היטב באותיות עד שהיה מכירן לקרות והיה אומר שיהיה נמשך אור גדול אל האדם על ידי הסתכלותו בס"ת מקרוב עד שיכול לקרות האותיות היטב עיין בנגיד ומצוה דף ל"ב ע"ב ובהלק"ט ח"ב סימן רנ"ה

(24) מגן אברהם סימן קלד ס"ק ג

כשרואה האותיות עד שיוכל לקרותם מגיע אליו אור גדול (הכוונות)

(25) משנה ברורה סימן קלד ס"ק יא

וטוב שיראה האותיות עד שיהיה יכול לקרותם כי כתבו המקובלים שעי"ז נמשך אור גדול על האדם